

Yefymchuk Halyna. Peculiarities of Verbal Representation of Linguocultural Concept ARROGANCE. The article deals with the representation of the concept ARROGANCE by lexical and phraseological means. The main features of linguocultural concepts have been considered. Based on them, the features of concept ARROGANCE have been distinguished, which allow to classify the concept as linguocultural one. As the representation of the concept by language sign is the condition of its linguocultural qualification, the means of verbal representation of the concept in English picture of the world have been considered. Based on the analyzed lexicographical sources, the origin and meaning of basic lexeme, denoting arrogance in English have been investigated. That helps to distinguish differential semantic features of the concept. At the phraseological level the idioms and set expressions that convey the meaning of ARROGANCE have been chosen. The phraseological units have been grouped by semantic features and according to the lexical units constituting them. The performed analysis of verbalization of the concept ARROGANCE allows to determine the characteristic features of the concept in English picture of the world and outline prospects for further investigation.

Key words: linguocultural concept, verbal representation, picture of the world, lexeme, and phraseological unit, concept ARROGANCE.

УДК 811.1'27:004.77

*Майя Жулінська,
Наталія Смоляр*

МОРБІАЛЬНА КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Досліджується феномен морбiальної концептуальної метафори в сучасному політичному німецькому дискурсі. Звернуто увагу на функції концептуальної метафори. З'ясовано, що метафори із вихідної сфери «Хворий організм» концептуалізують різні соціальні та політичні явища й процеси, які відбуваються в Німеччині та Європейському Союзі. Кінцева концептуальна сфера «Політика» трактується широко – як будь-який вид громадсько-соціальних відносин. Вивчено структурно-семантичні властивості морбiальної метафоричної моделі за допомогою фреймового аналізу. Встановлено, що вона експлікується у дискурсі такими чотирма фреймами: «Пацієнти», «Хвороби», «Причини захворювань», «Засоби та способи лікування». У межах кожного із фреймів виділено основні слоти та описано їх лексичне наповнення. Простежено актуалізацію морбiальної метафори у сучасному політичному німецькому дискурсі. Охарактеризовано причини активізації досліджуваної метафоричної моделі та посиленого вживання політичної метафори. З'ясовано, що фрейм «Засоби та способи лікування» представлений найрозгалуженішою слотовою структурою та займає перше місце за частотністю його актуалізації в сучасному німецькому політичному дискурсі.

Ключові слова: когнітивний, морбiальна метафора, метафорична модель, фрейм, слот, дискурс.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вивчення процесів метафоризації у різних типах дискурсу є одним із перспективних напрямів когнітивної лінгвістики. Концептуальна метафора є поліфункціональною одиницею та поряд із інструментальною, номінативною, комунікативною, ілюстративною, маніпулятивною та моделювальною функціями має багатий прагматичний потенціал, завдання якого – формувати в адресата необхідне для адресанта бачення політичної реальності. Метафори презентують складну політичну дійсність, за наявності спільного культурного фонду знань, у спрощеній і пояснювальній формі, а отже володіють перзсуазивним впливом. У сучасну епоху масової політизації суспільної свідомості політичний дискурс активно розвивається й трансформується під впливом змін у політичній ситуації. Засоби вторинної номінації в політичному дискурсі представлено переважно саме метафорою, яка описує сферу політики в термінах інших сфер, у тому числі у лексемах сфери «Хворий організм».

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивченню різних метафоричних моделей у політичному дискурсі присвячено низку наукових праць. Розробкою цієї проблематики займалися А. П. Чудінов, О. Jäkel, M. Johnson, G. Lakoff, F. Rigotti, M. Schwarz [1–5]. Аналіз досліджень концептуальної метафори засвідчує, що в центрі уваги вчених перебуває вивчення структурно-семантичних та функціональних властивостей метафоричних моделей, їх прагматичний потенціал із точки зору їхнього вживання у різних типах дискурсу.

Мета і завдання статті. Ціль дослідження полягає у виявленні структурно-семантичних та функціональних властивостей морбіальної концептуальної метафори, описі способів їх вербалізації через аналіз об'єктивації в німецькому політичному дискурсі на рівні метафоричного переносу найменувань у сферу метафоричної експансії «Політика».

Досягненню поставленої мети сприяє розв'язання таких завдань:

- відібрати метафоричні одиниці з вихідної концептуальної сфери «Хворий організм», які репрезентують сферу політики в німецьких політичних текстах за формально-семантичною ознакою приналежності до політичної тематики при метафоричному переносі;
- виявити й описати шляхом фреймового аналізу семантичну структуру морбіальної метафоричної моделі;
- простежити її експлікацію у німецькому політичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Вивчення феномена морбіальної метафори неодноразово перебувало об'єктом дослідження у низці лінгвістичних розвідок, що дозволяє визнати її фактом сучасної культурної свідомості. З огляду на це можна припустити, що це явище має не лише національний, але й глобальний характер. Метафорична модель «ПОЛІТИКА – це хворий організм» давно існує у німецькій мові, проте останнім часом спостерігається її значна активізація. Причини активізації метафоричних моделей у тому чи іншому суспільстві дещо різняться, але зазвичай джерелами метафоричної експансії слугують ті семантичні сфери, які викликають особливу увагу у свідомості певної нації.

Морбіальні метафори походять із вихідної концептуальної сфери «Хворий організм» і спрямовані на концептуальну сферу «Політика», об'єктивуючи таким чином узагальнену метафоричну модель «Політика сучасної Німеччини – це хворий організм». Німецькі концептуальні метафори із вихідної сфери «Хворий організм» концептуалізують різні соціальні та політичні явища й процеси, які відбуваються в Німеччині та Європейському Союзі, за посередництва найменування хвороб. Кінцева сфера «Політика» трактується широко – як будь-який вид громадсько-соціальних відносин.

Сучасна когнітивна семантика представляє метафоричне моделювання як засіб розуміння та оцінки будь-якого фрагмента дійсності за допомогою фреймів і слотів, котрі належать до певної понятійної області за наявності емоційно-значеннєвого компонента, що пов'язує первинні та вторинні значення одиниць, які представляють певну модель. У нашому дослідженні для аналізу фактичного матеріалу послуговуємося когнітивними категоріями фрейма та слота. Фрейм є описом типізованої ситуації. Слоти відображають елементи цієї ситуації, які охоплюють певну частину фрейма, певний аспект його конкретизації. Метафорична модель «ПОЛІТИКА – це хворий організм» експлікується такими фреймами як «Пацієнти», «Хвороби», «Причини захворювань», «Засоби та способи лікування». Ці одиниці номінують поняття здорового та хворого організму, причини недуг, симптоми, а також конкретні способи та засоби лікування.

Розглянемо детальніше фреймово-слотову структуру вищезгаданої метафоричної моделі у німецькому політичному дискурсі.

Фрейм «Пацієнти»

Слот 1.1. Пацієнти

При розгортанні метафори в проаналізованих контекстах встановлено, що Німеччина у цілому, її економіка, політичні структури, законодавство, окремі регіони та інші складові часто метафорично представлені як хворий організм:

*Das Fusionsprojekt der beiden Landesbanken BayernLB und WestLB könne man kaum anders werten als seine Veräppelung der Stakeholder... Noch einmal in aller Kürze: Wenn sich zwei **Kranke zusammen ins Bett legen, steht nicht unversehens ein Gesunder auf** [Bluhm 2005: 23].*

У поданому вище прикладі спостерігаємо вживання розгорнутої морбальної метафори для характеристики фінансового стану німецьких банків.

Цікавим є вживання поняття **Kranker Mann Europas** (хвора людина Європи), що використовується для позначення європейських країн, які переживають економічну та політичну кризу. Наступний контекст експлікує вживання даної метафори щодо економічної ситуації в Німеччині наприкінці 90-х – початку 2000-х років:

*Die (heutige) Situation ähnelt jener der Jahre 1999 bis 2006, allerdings mit umgekehrten Vorzeichen. Damals galt **Deutschland als «kranker Mann» Europas** [Merkel 2009: 5].*

Слот 1.2. Медичний персонал

Якщо Німеччина – пацієнт, який потребує невідкладної допомоги, то люди, партії, інші організації, які намагаються щось зробити для країни, виступають *лікарями*, найчастіше *терапевтами*:

*Diejenigen, die während der rot-grünen Regierungszeit den größten Schluck bei der Neuverschuldung genommen haben, die an der alten Droge genippt haben, gerieren sich heute als **Therapeuten** [Müller 2003: 12].*

Фрейм «Хвороби» включає в себе лексичні одиниці, які номінують загальні назви людських недуг, їхні симптоми, порушення фізіологічних та психічних процесів в організмі. Метафори хвороби в мові відіграють подібну роль: все, що здорове, має позитивне забарвлення, а все, що хворе, – негативне (чуже, неправильне):

*Wir müssen uns immer wieder anschauen, wie Rot-Grün wegen seiner **kranken Finanzpolitik** die Stabilitätskriterien des Euro zu Grabe tragen will [Schröder 2003: 21].*

Andere wiederum befürchten, dass [m]arode Politik [...] [Bluhm 2006: 31].

Слот 2.1. Фізичні хвороби

Аналізуючи метафоричні образи, спостерігаємо, що політична та економічна системи Німеччини найчастіше страждають від таких інфекційних захворювань, як *чума*, *холера*, *лихоманка* тощо:

*Die politische Krise hat sich über die Länder des Euroraums verbreitet wie im vierzehnten Jahrhundert **der Schwarze Tod** [Schröder 2003: 25].*

*Das erzielte Ergebnis ist für die Menschen in Griechenland – aber auch für ganz Europa meines Erachtens **die Wahl zwischen Pest und Cholera**. Natürlich gibt es wohl keine Lösung, die ohne Risiken und unproblematisch wäre [Marco Bülow 2015] (18117).*

Слот 2.2. «Ступінь перебігу хвороби»

Хвороба, яка потрапила в державний організм, починає *розвиватися* та *прогресувати*:

*Dennoch stehen Politikern verschiedene Möglichkeiten zur Verfügung, mit denen sie **der grassierenden Politik-Krankheit entgegenwirken sie lindern können** [Buntenbach 2005: 14].*

У німецькому політичному дискурсі хворобу метафорично представлено як *затяжний*, *важкий* та *болючий* процес:

*Das hat zu **schmerzenden Reformen** geführt [Rau 2001: 36].*

*Und die solidarischen Leistungen aus Quellen der EU und ihrer Mitgliedstaaten wurden nicht mehr langer und wachsend in die Refinanzierung griechischer Schulden fließen, was eine spätere Abwicklung nur umso schwieriger und **schmerzhafter** machen würde [Hans-Christian Strobele 2015] (18117).*

Політики Німеччини вирішують хронічні проблеми, зокрема цього разу пов'язані з шаленим напливом переселенців із Сирії:

*Fakt ist doch: Die Kinder- und Jugendhilfe steht schon jetzt in vielen Teilen des Landes vor dem Kollaps, und zwar nicht, weil wir Flüchtlingskinder aufnehmen, weil wir unbegleitete Minderjährige aufnehmen, sondern weil es **eine chronische Unterfinanzierung** der sozialen Infrastruktur über Jahre gegeben hat [Norbert Müller 2015] (18125).*

Слот 2.3. «Симптоми»

Як показують наступні приклади, політичні та економічні реалії часто постають у метафоричній формі певних проявів хворобливого стану. Найчастіше це *біль загалом, кровотечі, судоми, параліч, втрата зору* тощо:

...der deutsche Steuerzahler hätte in den letzten zwei Jahren für die Europäische Union geblutet [Merkel 2009: 166].

*Ich frage mich manchmal: Wann ist es einmal genug? Wann **tut es einmal wirklich weh**? Wann begreifen Sie endlich, dass es keine diskriminierungsfreie Diskriminierung gibt? Die Wand wird nicht **wackeln** [Sven-Christian Kindler 2015] (18125).*

*So etwas hier einfach wegzudiskutieren, ist nur bedingt redlich und ist **der verkrampfte Versuch** der Opposition, hier etwas zu finden [Ewald Schürer 2015] (18121).*

*Diese Angst **lähmt** uns; diese Angst verführt uns vielleicht dazu, in extreme Positionen zu verfallen, von denen wir gar nicht wissen, wohin sie unser Land bringen könnten. Angst ist ein schlechter Berater; Angst **macht blind** [Martin Patzelt 2015] (18125).*

Часто симптоми хвороби супроводжуються відчуттям болю, наприклад:

*Einmal angesteckt, steht eine sehr **schmerzhafte** und lange Wirtschaftskrise bevor [Merkel 2004: 12].*

*Wir müssen mehr Verkehr auf umweltfreundliche Verkehrsmittel verlagern. Jeder sieht doch, was für Lkw-Lawinen auf unseren Autobahnen unterwegs sind. Da ist längst **die Schmerzgrenze** erreicht [Valerie Wilms 2015] (18125).*

*Die Regierung Tsipras ist zu Kompromissen bereit, die sie selbst und viele Linke in Europa **schmerzen**, weil sie keinen anderen Ausweg mehr weiß [Ralph Brinkhaus 2015] (18117).*

*Wir stimmen nicht allein über Geld für Athen ab, sondern darüber, ob wir Europa auch unter **schmerzhaften Kompromissen** zusammenhalten können. [Christian Hirte 2015] (18118).*

Важкою «політичною хворобою», а точніше симптомом, є *параліч*, прояви якого можна спостерігати абсолютно в усіх сферах та установах:

*Einmal angesteckt, steht eine sehr schmerzhafte und lange währende Wirtschaftskrise bevor, welche ganze Staaten und Wirtschaftszweige **lähmt** [Eichel 2007: 22].*

*Neben der Demokratie müssen wir zugleich die Handlungsfähigkeit nachhaltig stärken; denn eine erweiterte EU wird mit den Mechanismen von heute sonst zum **gelähmten** Bürokratiemoloch [Roth 2009: 27].*

*Wo sich Märkte verschließen, droht unsere Produktion zu **erlahmen** [Sigmar Gabriel 2015] (18121).*

Фрейм «Причини захворювань»

Слот 3.1. Інфекції

Аналізуючи причини, що викликають певні недуги, спостерігаємо, що найчастіше метафорично використовуються *інфекції* та *зараження*:

*Wir haben ganz nüchtern festzustellen, dass wir ... heute wieder exakt an dem Punkt angekommen sind, von dem aus wir im Mai 2010 gestartet sind: Griechenland und die damit verbundenen **Infektionsgefahren** für die Europäische Währungsunion und für Deutschland [Sigmar Gabriel 2015] (18121).*

Лексема «заразитися» (інфікуватися) в політичній мові несе негативну конотацію і відразу асоціюється з лексемою «захворіти»:

*Ihr politisches Siechtum in Deutschland darf aber nicht auch noch den Integrationsprozess in Europa **infizieren** [Nüßlein 2015: 15] (18121).*

Einmal angesteckt, steht eine lange währende Wirtschaftskrise bevor [Bulmahn 2007: 5].

Слот 3.2. Емоції

Негативні емоції, серед яких також нездорові амбіції стають часто причинами недуг:

“Die Scheu vor Verantwortung ist eine Krankheit unserer Zeit”, hat Otto von Bismarck für die damalige Zeit vermutet. Philipp Mißfelder hatte diese Scheu nicht. Weil er früh Verantwortung übernahm [Norbert Lammert 2015] (18117).

Eine schwere Aufgabe mit weitreichenden Entscheidungen liegt vor uns. Trotzdem muss man sich dabei immer wieder deutlich machen, dass Griechenland nun liefern muss. Die Einflussnahme von Politik in der Verwaltung und in der Gesellschaft sowie die Korruption müssen eingedämmt werden. Dies sind nur zwei Stichworte, an denen deutlich wird, woran Griechenland wirklich erkrankt ist [Astrid Groteluschen 2015] (18117).

Фрейм «Засоби та способи лікування» включає в себе лексичні одиниці, які номінують загальні назви засобів та способів лікування певних хвороб, які в німецькому політичному дискурсі обіцяють швидке одужання державних інститутів, організацій та політики в цілому:

Europa ist nicht in bester Verfassung, aber ich habe die Hoffnung, dass wir mit Hilfe des Konvents eine gute Verfassung bekommen, die die Dinge zum Besseren wendet [Hintze 2015: 25] (18121).

Слот 4.1. Медикаментозне лікування

Криза в ЄС, сучасна політична та економічна ситуація Німеччини часто метафорично представляється як певна хвороба, яка потребує лікування медичними препаратами загалом, у тому числі таблетками, ін'єкціями, крапельницями:

Ich sage an dieser Stelle noch einmal: Damit allein wäre es nicht getan. Wir brauchen jetzt vor allen Dingen ganz starke Medizin: starke Jugendämter, starke Kommunen, die fachlich, personell und finanziell das stemmen können, was wir ihnen aufgetragen haben [Martin Patzelt 2015] (18125).

Die Europäische Zentralbank hat Ende vergangenen Jahres mit den 500 Milliarden Euro den Banken noch ein Aspirin gegeben und wird das in dieser Woche erneut tun [Schneider 2014: 160] (18125).

Man sieht ja auch, dass diese schwierigen Reformprozesse, die zunächst als bittere Medizin empfunden werden, durchaus Erfolge zeitigen [Bartholomäus Kalb 2015] (1879).

Aber Herr Minister, was kommt denn nach der Liquiditätsspritze? Damit werden doch die Ursachen der Preismisere nicht behoben [Friedrich Ostendorff 2015] (18121).

Andere wiederum befürchten, dass [m]arode Politik [...] auch am Tropf des Staates nicht auf Dauer überleben können [Gauck 2003: 43].

Будь-яка хвороба перед лікуванням вимагає рецепту від лікаря, правильне призначення препарату, дозування, аби швидше здолати недугу:

Welche Rezepte gegen den politischen Abschwung tatsächlich helfen könnten? Keiner weiß das Heilmittel geschweige dessen richtige Dosierung [Schröder 2003: 8].

Die deutsche Politik findet kein Rezept für den Umgang mit Russland [Merkel 2010: 23].

Ich frage Sie alle: Warum haben die Kanzlerin und der Finanzminister Griechenland eine Medizin verschrieben, die sie für Deutschland nie akzeptiert hatten? Nach dem Misserfolg der ersten beiden Programme hatte sich die Bundesregierung doch sagen müssen: Stopp, das läuft falsch; hier müssen wir etwas tun. Wenn eine Medizin bei einer Krankheit nicht wirkt, dann ist es doch absolut absurd, zu sagen, dass diese Krankheit dadurch bekämpft wird, dass diese Medizin in fünffacher Dosis verschrieben wird. Nein, wir sagen: Diese falsche Medizin muss endlich abgesetzt werden [Gesine Löttsch 2015] (18118).

Часто спостерігається спосіб застосування медичних препаратів:

Ich will Ihnen einmal skizzieren, wie das Verteilungsverfahren im Gesetz beschrieben ist – das muss man sich, glaube ich, ein Stück weit auf der Zunge zergehen lassen [Norbert Müller 2015] (18125).

У німецькому політичному мовленні лексема «ліки» вживається у значенні – вирішення всіх проблем, «панацея». Наприклад:

Die deutsche Politik braucht eine neue Arznei [Flückiger 2011: 5].

Als die beste Arznei gegen die politische Krise dienen neue Reformen [Merkel 2005: 8].

Але, на жаль, лікування не завжди ефективне. Промовці метафорично вказують на неефективне, тимчасове лікування економіки. Наведені приклади демонструють, що метафори передусім виступають як інструменти дискредитування та критики позицій партій у цьому питанні:

Dies ist auch der Grund, warum oftmals die Behandlung der Symptome der Wirtschafts- und Politikkrise praktisch betrachtet keine Wirkung zeigt [Grütters 2014: 31].

Wenn die Finanzmärkte nicht reguliert werden, dann sind die Finanzmärkte eher etwas für die geschlossene Psychiatrie [Roth 2014: 6].

Слот 4.2. Немедикаментозне лікування

У досить критичних станах дієвим видається такий прийом, як *оживити (мертвого)*:

Jetzt wird der Rettungsschirm wiederbelebt, es wird wieder Geld daraus gezahlt [Gysi 2014: 10].

Дієвим у подоланні певних недуг є *санація*:

Nun liegt zwar ein erfolgsversprechendes Sanierungsprogramm vor; allerdings ist mein Vertrauen in die Syriza-Regierung zutiefst erschüttert, sodass ich nicht glaube, dass die Regierung sich an die Abmachungen halten wird [Xaver Jung 2015] (18117).

Деяких емоційних хвороб можна позбутися *рухаючись*:

Ich wünsche mir, unserem Land und auch denen, die zu uns gekommen sind, sehr, dass wir miteinander einen Weg gehen, auf dem wir die Angst verlieren. Denn beim Gehen kann man die Angst verlieren [Martin Patzelt 2015] (18125).

Інколи варто зробити *затримку дихання*:

Die Überwindung der Krise brauche einen langen Atem [Merkel 2015].

Jetzt haben wir uns mit Griechenland beschäftigt und sind froh, dass wir jetzt eine Lösung auf den Tisch gelegt haben, und jetzt ist erst einmal Atempause. – Es muss heißen: Die Gemeinsamkeiten, die wir für Griechenland gefunden haben, sind erst der Anfang, um auch Gemeinsamkeiten bei diesem zentralen und wichtigen Thema des Umgangs mit Flüchtlingen zu finden [Volker Kauder 2015] (18118).

Nun aber sollten wir auch einmal expressis verbis anerkennen, dass das griechische Parlament bereits 40 der im MoU vereinbarten Maßnahmen beschlossen hat. Die übrigen 17 sollen bis zum Oktober verabschiedet werden. Es braucht einen langen Atem, bis sich die neue Handschrift im MoU, die auch eine soziale ist, in der Realität durchsetzt [Norbert Spinrath 2015] (18118).

Як засвідчує аналіз фактичного матеріалу, фрейм «Засоби та способи лікування» представлено найрозгалуженішою слотовою структурою та є найдетальніше репрезентованим у сучасному німецькому політичному дискурсі. З огляду на це можна припустити, що незважаючи на наявність хвороб політичної та економічної сфер Німеччини, можна все ж таки констатувати оптимістичні прогнози, сподівання на швидке одужання, якщо провідні політичні лідери скористаються цими засобами і способами.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Завдяки прагматичному потенціалу метафора може виконувати різні завдання, найважливішими з яких є розкриття абстрактних, важкодоступних, комплексних сфер людського життя через звичний, безпосередній та інтерсуб'єктивний досвід людини, який вона набула в процесі онтогенезу й інтеракції з навколишнім середовищем. Посилене вживання політичних метафор може бути свідченням наявності труднощів, які потребують публічного пояснення або виправдання. Як і в буденному житті кожної людини, під час спроби пояснити комплексні речі ми використовуємо образи, оскільки нейронні сполуки активують у нас певні емоції та сам

концепт і його фрагменти, які не мають мовного відображення, пояснюються за допомогою доступніших існуючих образів.

З огляду на сказане вище можна зробити висновок, що метафорична модель «ПОЛІТИКА – це хворий організм» досить поширена в сучасному німецькому політичному дискурсі. Це пов'язано, очевидно, із кризовим періодом 2015 року, коли загострилася ситуація з подіями у Греції та впливом біженців із Сирії, що мало у першу чергу негативні економічні наслідки для Німеччини як найпотужнішого члена ЄС та спричинило розкол провідних політичних сил.

Зауважимо, що концепт «Політика» є одним із ключових у системі соціальних концептів німецької політичної мови, і тому когнітивний напрям тлумачення феномену метафор у німецькому політичному дискурсі має великі перспективи, зокрема: аналіз, у рамках якого можливе дослідження функціонування морбальної метафори в політичних текстах різних держав; її вивчення при вживанні німецькими політиками з точки зору гендерної диференціації; дослідження інших видів концептуальних політичних метафор, які описують галузь німецької політики.

Джерела та література

1. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: Когнитивное исследование политической метафоры (1991–2000) : монография / А. П. Чудинов. – Екатеринбург : Изд-во УрГПУ, 2001. – 240 с.
2. Jäkel O. Metaphern in abstrakten Diskurs-Domänen: Eine kognitiv-linguistische Untersuchung anhand der Bereiche Geistestätigkeit, Wirtschaft und Wissenschaft / O. Jäkel. – Frankfurt a/M., Berlin, Bern, NY, Paris, Wien : Lang, 1997. – 348 S.
3. Lakoff G. Leben in Metaphern: Konstruktion und Gebrauch von Sprachbildern: Aus dem amerikanischen Englisch übersetzt von A. Hildenbrand / G. Lakoff, M. Johnson. – 5. Aufl. – Heidelberg : Carl-Auer-Systeme Verlag, 2008. – 272 S.
4. Rigotti F. Die Macht und ihre Metaphern: Über die sprachlichen Bilder der Politik / F. Rigotti. – Frankfurt a/M., NY : Campus Verlag, 1994. – 239 S.
5. Schwarz M. Einführung in die kognitive Linguistik / M. Schwarz. – 3. Aufl. – Tübingen : Narr, 2008. – 298 S.
6. Bluhm H. Wohnen ist keine Ware [Electronische ressource] / H. Bluhm // Die Linke. Im bundestag. – 2012. – Zugangsregime : <http://www.linksfraktion.de/kolumne/wohnen-keine-ware/>
7. Bulmahn E. Rede beim Auftaktkongress zum BMBF-Programm (Berlin, den 25. Februar 2002) / E. Bulmahn // Bulletin 1996–2002 / CD-ROM-Version PC/MAC / Hrsg. vom Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. – Berlin : Impressum, 2003. – Nr. 2002-13.
8. Buntenbach A. (Bündnis 90/Die Grünen). Regierung arbeitet nur noch mit Tricks // Das Parlament. – 2005. – Nr. 31. – S. 6.
9. Dank V. Kulturstaatsministerin Monika Grütters zur Eröffnung der Ai-Weiwei-Ausstellung in Berlin [Electronische ressource] / V. Dank // Die Bundesregierung. – 2014. – Zugangsregime : <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2014/04/2014-04-03-gruetters-ai-weiwei.html>
10. Deutscher Bundestag – 18. Wahlperiode – 122. Sitzung. – Berlin, Freitag, den 11. September 2015.
11. Eichel H. [Electronische ressource] / H. Eichel // Die Bundesregierung. – 2005. – Zugangsregime : <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2005/01/2005-01-03-eichel-h-weiwei.html>
12. Flückiger P. [Electronische ressource] / P. Flückiger, G. Hausding // Das Parlament. – 2014. – Zugangsregime : <http://www.bundestag.de/dasparlament/2014/06-07/EuropaWelt/49374468.html>
13. Gauck J. Festakt zum 25. Jahrestag der Deutschen Einheit [Electronische ressource] / J. Gauck // Der Bundespräsident. – 2015. – Zugangsregime : <http://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/Joachim-Gauck/Reden/2015/10/151003-Festakt-Deutsche-Einheit.html>
14. Gysi G. [Electronische ressource] / G. Gysi // Die Bundesregierung. – 2014. – Zugangsregime : <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2014/04/2014-04-03-gysi-gr-weiwei.html>
15. Tagesaktuelles Plenarprotokoll [Electronische ressource] // Deutscher Bundestag. – Zugangsregime : <https://www.bundestag.de/dokumente/protokolle/vorlauf/1879,18118,18117,18121,18125/389214>
16. Griechenland-Debakel: Jetzt müssen sich Merkel und Schäuble rechtfertigen : Protokoll zur Bundestags-Debatte [Electronische ressource] // Focus online. – 2015. – Zugangsregime : http://www.focus.de/politik/deutschland/live-ticker-aus-dem-bundestag-griechenland-debakel-jetzt-muessen-sich-merkel-und-schaeuble-rechtfertigen_id_4788120.html
17. Merkel A. [Electronische ressource] / A. Merkel // Die Bundesregierung. – Zugangsregime : <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA-rede-merkel-brit-parl.html>

18. Müller W. (Bundesminister für Wirtschaft und Technologie) Rede auf dem Deutschen Werbekongress (München, den 7. März 2002) / W. Müller // *Bulletin 1996–2002* / CD-ROM-Version PC/MAC / Hrsg. vom Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. – Berlin : Impressum, 2003. – Nr. 2002-17-1.

19. Rau J. (Bundpräsident der BRD) Reden und Interviews / J. Rau. – Berlin : Impressum, 2001. – Bd. 2.1 (1. Juli – 31. Dezember 2000). – 400 S.

20. Roth M. [Electronische ressource] / M. Roth. – 2014. – Zugangsregime : <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2014/04/2014-04-03-roth-m-weiwei.html>.

21. Schröder G. (Bundeskanzler der BRD) Rede bei der Teilnahme am Wirtschaftsforum der Außenhandelskammer Mexiko (Mexiko City, den 11. Februar 2002) / G. Schröder // *Bulletin 1996-2002* / CD-ROM-Version PC/MAC / Hrsg. vom Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. – Berlin: Impressum, 2003. – Nr. 2002-09-1.

References

1. Chudinov, A. P. 2001. *Rossia v Metaforicheskom Zerkale: Kognitivnoie Issledovaniie Politicheskoi Metafory (1991–2000)*: monografiia. Yekaterinburg.

2. Jäkel, Olaf. 1997. *Metaphern in abstrakten Diskurs-Domänen: Eine kognitiv-linguistische Untersuchung anhand der Bereiche Geistestätigkeit, Wirtschaft und Wissenschaft*. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien: Lang.

3. Lakoff, George and Johnson, Mark. 2008. *Leben in Metaphern: Konstruktion und Gebrauch von Sprachbildern: Aus dem amerikanischen Englisch übersetzt von A. Hildenbrand*. Heidelberg: Carl-Auer-Systeme Verlag.

4. Rigotti, Francesca. 1994. *Die Macht und ihre Metaphern: Über die sprachlichen Bilder der Politik*. Frankfurt am Main, New York: Campus Verlag.

5. Schwarz, Monika. 2008. *Einführung in die kognitive Linguistik*. Tübingen: Narr.

6. Bluhm, Hendrik. 2012. *Wohnen ist keine Ware*. Die Linke. <http://www.linksfraktion.de/kolumne/wohnen-keine-ware/>

7. Bulmahn, Edelgard. 2003. “Rede beim Auftaktkongress zum BMBF-Programm” (Berlin, den 25. Februar 2002). *Bulletin 1996–2002*, Hrsg. vom Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, 13. Berlin: Impressum.

8. Buntentbach, Annelie. 2005. “Regierung arbeitet nur noch mit Tricks”. *Das Parlament* 31: 6.

9. Dank, Violen. “Kulturstaatsministerin Monika Grütters zur Eröffnung der Ai-Weiwei-Ausstellung in Berlin”. *Die Bundesregierung*. – 2014. – Zugangsregime : <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2014/04/2014-04-03-gruetters-ai-weiwei.html>.

10. Deutscher Bundestag – 18. Wahlperiode – 122. Sitzung. Berlin, Freitag, den 11. September 2015.

11. Eichel, H. 2005. <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2005/01/2005-01-03-eichel-h-weiwei.html>.

12. Flückiger, Philippe and Hausding, G. 2014. <http://www.bundestag.de/dasparlament/2014/06-07/EuropaWelt/49374468.html>.

13. Gauck, Joachim. 2015. “Festakt zum 25. Jahrestag der Deutschen Einheit”. *Der Bundespräsident*. <http://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/Joachim-Gauck/Reden/2015/10/151003-Festakt-Deutsche-Einheit.html>.

14. Gysi, Gregor. 2014. <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2014/04/2014-04-03-gysi-gr-weiwei.html>.

15. Google. 2014. “Tagesaktuelles Plenarprotokoll”. *Deutscher Bundestag*. <https://www.bundestag.de/dokumente/protokolle/vorlaeufig/1879,18118,18117,18121,18125/389214>.

16. Google. 2015. “Griechenland-Debakel: Jetzt müssen sich Merkel und Schäuble rechtfertigen”: Protokoll zur Bundestags-Debatte. *Focus online*. http://www.focus.de/politik/deutschland/live-ticker-aus-dem-bundestag-griechenland-debakel-jetzt-muessen-sich-merkel-und-schaeuble-rechtfertigen_id_4788120.html.

17. Merkel, Angela. <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA-rede-merkel-brit-parl.html>.

18. Müller, Werner. 2003. “Rede auf dem Deutschen Werbekongress”. *Bulletin 1996–2002*, Hrsg. vom Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, 2002-17-1. Berlin: Impressum.

19. Rau, Johannes. 2001. *Reden und Interviews*. Berlin: Impressum, 2001. Bd. 2.1 (1. Juli – 31. Dezember 2000).

20. Roth, M. 2014. <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2014/04/2014-04-03-roth-m-weiwei.html>.

21. Schröder, Gerhard. 2003. “Rede bei der Teilnahme am Wirtschaftsforum der Außenhandelskammer Mexiko” (Mexiko City, den 11. Februar 2002). *Bulletin 1996-2002*, Hrsg. vom Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, 2002-09-1. Berlin: Impressum, 2003.

Жулинская Майя, Смоляр Наталья. Морбиальная концептуальная метафора в современном немецком политическом дискурсе. Исследуется феномен морбиальной концептуальной метафоры в современном немецком политическом дискурсе. Обращается внимание на функции концептуальной метафоры. Установлено, что метафоры из исходной зоны «Большой организм» концептуализируют разные социальные и политические действия и процессы, которые происходят в Германии и Европейском Союзе. Конечная концептуальная сфера «Политика» трактуется широко – как любой вид общественно-социальных отношений. Проанализированы с помощью фреймового анализа структурно-семантические свойства морбиальной

метафорической модели. Определено, что она эксплицируется в дискурсе следующими четырьмя фреймами: «Пациенты», «Болезни», «Причины заболеваний», «Средства и способы лечения». В рамках каждого из фреймов выделены основные слоты и описано их лексическое наполнение. Прослежена актуализация морбиальной метафоры в современном политическом немецком дискурсе. Охарактеризованы причины активизации исследуемой метафорической модели и усиленного употребления политической метафоры. Установлено, что фрейм «Средства и способы лечения» представлен наиболее разветвленной слотовой структурой и занимает первое место по частотности его актуализации в современном немецком политическом дискурсе.

Ключевые слова: когнитивный, морбиальная метафора, метафорическая модель, фрейм, слот, дискурс.

Zhulinska Maia, Smoliar Nataliia. Conceptual Morbial Metaphor in Modern German Political Discourse.

The article deals with the phenomenon of morbial conceptual metaphor in modern German political discourse. Functions of conceptual metaphor are underlined. It is determined that metaphors from output sphere “Unhealthy body” conceptualize different social and political phenomena and processes which take place in Germany and European Union. In the article final conceptual sphere “Politics” is regarded as any kind of public social relations. Structural semantic features of morbial metaphoric model are analysed with the help of frame analysis in the article. It is found out that it is explicated in a discourse by the following four frames: “Patients”, “Illnesses”, “Causes of illnesses”, and “Means and ways of treatment”. Main slots are distinguished within each of the frames and their lexical filling is described. Actualization of morbial metaphor in modern political German discourse is investigated. The reasons for the activation of studied metaphoric model and increased usage of political metaphor are described. It is considered that frame “Means and ways of treatment” is represented by the most widely spread slot structure and takes the first place according to the frequency of its actualization in modern German political discourse.

Key words: cognitive, morbial metaphor, metaphoric model, frame, slot, discourse.

УДК [81'27:316.77]-05

Олена Карпіна

МОВНА ОСОБИСТІТЬ: ЇЇ СИСТЕМНІ ЕЛЕМЕНТИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Досліджується мовна особистість та її структура. Розглянуто походження цього терміна, його зміст, основні компоненти мовної особистості. Мовну особистість охарактеризовано з позицій її функціонування, мовленнєвої поведінки. Виділено її інваріантні та змінні складники. Згідно з існуючими класифікаціями систему мовної особистості представлено як складну багаторівневу парадигму, що піддається зовнішнім впливам та готова до трансформацій на будь-якому рівні своєї організації. Виявлено, що незважаючи на взаємопов'язаність рівнів, необхідна додаткова екстралінгвістична інформація, пов'язана з мовною соціалізацією та прийнятими в певному суспільстві стереотипами для всеохоплюючого дослідження мовної особистості. Увагу зосереджено на комунікативному аспекті, що дало підставу для лінгвістичного аналізу термінів *комунікативна особистість*, *мовленнєва особистість* і *людина-мовець* як аспектів складного та багатогранного феномену мовної особистості. Здійснено порівняльний аналіз визначень цих понять, зокрема *комунікативна особистість*, яке окремі науковці ототожнюють із поняттям мовної особистості, розглядаючи його з позицій вербалізації в мовленні.

Ключові слова: мовна особистість, комунікативна особистість, людина-мовець, стереотипи поведінки, мовленнєва діяльність, комунікативний паспорт.

Постановка наукової проблеми та її значення. Антропоцентричні дослідження зробили актуальним термін «мовна особистість». Вивчення феномену мовної особистості займає одну з провідних позицій у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці. «Мовна особистість – ось та наскрізна ідея, яка, як показує досвід її аналізу й опису, пронизує всі аспекти вивчення мови та одночасно руйнує межі між дисциплінами, що вивчають людину, оскільки не можна вивчати людину поза її мовою» [4, 3].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Основну тенденцію сучасної лінгвістики визначено антропоцентричною спрямованістю наукових досліджень, значимістю людини під час дослідження мови, у результаті чого центральним об'єктом досліджень сучасного